

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Cuvântarea

*Escelenței Sale arhiepiscopului-metropolit Mi-
ron Romanul la deschiderea sesiunii sino-
dului ordinar al arhidiecesei transilvane, la 4/16
Aprile, 1893.*

Preestimați Domni, iubiți frați, iubiți fii sufletesci!

Trebue să Ve cer din capul locului binevoito-
rea indulgență, dacă astădată puterile mele fizice și
în proporțiunea acestora, cele spirituale, nu-mi vor
fi de ajuns pentru a conduce, cum aş dori, cu totă
acurateța consultările noastre sinodale, și dacă lipsa
acestor puteri se va vedé chiar și în puținele cu-
vinte, ce am se Vi le grăiesc la acésta într'unire
a noastră.

Veți fi așteptând dóră, ca eu din locul acesta
să dau sémă de situațiunea generală a bisericii noastre
și de momentele mai însemnate ale vieții noastre bi-
sericesci dela ultimul nostru sinod încóci; eu însă
din cauzele ce le indicaiu, astădată nu me simt în
stare de a puté satisface unei astfel de așteptări, ci
las să o facă acésta rapórtele generale ale consisto-
riului arhidiecesan, care Vi se vor presenta imediat.

Cu toate aceste nu pot să nu constatez, cel
puțin în termini generali, un rezultat al convingeri-
lor mele, pot să dic un adevér neresturnabil: că
deși sunt mari și multe greutățile, cari ni se pun
în calea progreselor și aspirațiunilor noastre culturale,
viitoriul nostru pe terenul bisericesc este pus — așa
dicénd — în mânilé noastre și decă noi vom avé
destulă inimă pentru sânta noastră biserică, nu ne
vor lipsi nici celelalte mijlóce fizice și morale, pentru
a ne apéra, a ne întări, a ne asigura.

Să nu Ve fie nici spre surprindere, nici spre
supérare, decă trebue să observ la acest loc: că un

reu mare a prins rădécini în vieța noastră bisericească,
și acest reu mare este indiferentismul religionariu,
care face să slăbescă legăturile interne dintre mem-
brii aceiași biserici, face să recescă rêvna lor pentru
apérarea bisericei în contra dușmanilor ei, să recescă
rêvna și devotamentul, cu care străbunii nostri și-au
sciut apéra sânta biserică ortodocsă în fața celor mai
grele ispite și prigoniri.

Vé rog și vé conjur Preestimați Domni depu-
tați, frați și fii ai mei sufletesci, să conclucrați toți
și fie-care în cercul seu de activitate la stîrpirea a-
cestui reu, care dispărénd odată, va face loc devo-
tamentului și alipirei călduróse cătră instituțiunile
sântei noastre biserici, ale acelei biserici, care nu
dușmănesce, nu asupresce, nu osândesce pre nimeni
pentru convingerile lui, dar a sa credință și ale sale
tradițiuni le ține mai pre sus de toate altele.

Cultivarea simțului religios în modul, cum ni-o
propune biserică noastră ortodocsă, nu detrage nimic
din cultivarea cu asemenea rêvnă a simțului națio-
nal; ba din contră, fiind organizată biserică noastră
pe principiul de naționalitate, ea cu tot dreptul pre-
tinde dela noi toți, ca să ne conservăm naționalita-
tea noastră și să respingem resolut toate încercările
de a ne slăbi sau chiar suprima simțul național; așa
dar să urmăm a fi ca creștini buni totdeodată și
naționaliști buni, ori cât am avé să suferim pentru
acest simț natural al nostru.

Unite între sine ca trup și suflet aceste două
atribute, ele vor forma comóra inimei noastre și ne
vor da puteri de a ne conserva, întări și asigura
biserică națională pentru toți vecii așa, ca porțile
iadului să nu aibă putere asupra ei; și cu acésta
revin la aceea ce am dis mai nainte: că viitoriul

nostru pe terenul bisericesc este pus în mâinile noastre; înțelegându se altcum de sine, că noi în viața noastră bisericescă și în toate referințele lumesci vom rămâne totdeauna credincioși Maiestății Sale preagrațiosului nostru monarch, și preainaltei case domnitore; de asemenea vom rămâne credincioși și patriei noastre, spre a căreia fericire vom conlucra și noi din respecturi ca cetățeni loiali, râvnituri numai pentru drept și dreptate.

Aceste sunt momentele, ce cred că a trebuit să le amintesc în cuvântul meu presidial de deschidere; ér în celelalte sunt de cea mai bună credință, că discușiunile noastre sinodale și vor ține și astădată, ca în anii trecuți, cursul lor normal spre lauda instituțiilor noastre sinodale și spre binele bisericii; și acum după toate acestea renoindu-mi rugăciunile pentru ajutorul atotputernicului Dumneșeu, declar de deschisă sesiunea ordinară a sinodului nostru arhidieceșan pentru anul curent 1893.

Cuvântarea

Prea Sântitului Domn Episcop al dieceșei Caransebeșului Nicolau Popea roștită la deschiderea sinodului.

Prea stimaților Domni deputați!

Apostolul Pavel ȃice: „Și tot ce faceți, cu cuvântul ori cu lucrul, întru numele lui Isus Christos se faceți, mulțămind lui Dumneșeu și Tatăl printrênsul.“

Acestei sante învățături urmând și noi, domnilor, să mulțămim mai întâiu lui Dumneșeu și aici, pentru că din nemărginita sa îndurare, ne-a învrednicit a ne aduna érá la sinodul nostru dieceșan, spre a pertracta obiectele normate în legile noastre organice, și spre a ne consulta asupra lipselor, trebuințelor și necasurilor noastre bisericesci, șolare și economice, care mai ales în aceste ȃile grele, cresc și se sporesc din ce în ce tot mai mult.

Tot credeam, domnilor deputați, că dóră dóră vremile se vor schimba mai spre bine, și astfel ne vor permite a ne mișca liber și independent în toate direcțiunile vieții noastre bisericesci, aducând roduri bune și folositoare pentru toți, cum le doresce inima fiecărui credincios binsimțitoriu și binevoitoru al bisericeii noastre. Dar durere; vremile vedem că nu se fac mai bune, ci din contră, pare că merg pas de pas tot mai spre réu. Și nu la noi se află cauzele, care produc réul, piedecile, care se pun sincerilor și dreptelor noastre nésuințe, ci afară de noi, cu totul

independente de voința și dorințele noastre de a se delătura. Și cât de greu îi cade omului, când și cele mai salutare nésuințe ale sale, le vede împedecate de multe ori chiar de aceia, cari mai vértos ar fi chieმაți a le sprijini în interesul cel adevérat al binelui de obște.

Nu se póte tăgădui, domnilor, că de un timp încóci mereu se ivesc nesce porniri neobicinuite și nejustificabile, care continuu țin lumea în mișcare și umplu inimile de cele mai serioșe îngrijiri. A nesocoti aceste porniri, și a nu ține cont de aceste mișcări generale, ar însemna a avé ochi și a nu vedé, a avé urechi și a nu audi, a avé minte și a nu pricepe cele ce se petrec jur impregiurul nostru, mai ales când acelea se ved a fi îndreptate și în contra bisericeii noastre și autonomiei ei, căștigate cu multe osteneli și sacrificii.

O astfel de pornire durerósă și de tot asupritóre pentru noi, este și proiectul de lege al regimului pentru îmbunătățirea salariilor învățatoresci, care proiect, cum se scie, în anul trecut a format obiect de pertractare aici în sinodul nostru dieceșan, aducându-se concludul, ca în contra lui să se așternă o representațiune la dieta țerei pentru reieptare. Acesta representațiune încă de mult s'a făcut și înaintat în numele sinodului la casa ablegașilor, dar fără folos, căci aceea, cum se aude, nu s'a aflat vrednică a se lua în considerațiune din partea comisiunei dietale respective. Mâne, poimâne, domnilor, proiectul din cestiune se va pertracta în plenul dietii, și fiind el, cum se ȃice, deja întreg primit în comisiune, primit va fi de sigur și în plen, și astfel devenind lege, fără îndoélă ne va nimici autonomia noastră școlară, pentru care atât am luptat și asudat.

Dar încă și alte pericole ne amenință, domnilor deputați, póte și mai dureróșe în consecuențele lor, fiindcă privesc credințele, datinile și obiceiurile noastre strămoșesci. Acestea deocamdată nu ne sânt cunoscute în detail, dar se afirmă cu tótă pozitivitatea în princip, apoi se scie că principiul este isvorul detailurilor.

Față cu aceste împrejurări grele, și pline de îngrijiri fundate pentru viitoriul nostru, nu ne rămâne domnilor deputați, decât ca încordându-ne de nou puterile, să stăruiem cu totadênsul, și să nu încetăm nici odată, a ne apéra drepturile ereditate dela părinții noștri, cu toate mijlócele legale, care ne vor sta la dispoșițiune, bine sciind, că drepturile apérate nici odată nu se pot perde. Ele se pot împedeca pe

un timp mai lung ori mai scurt, după împrejurări, dar schimbându-se acestea, și încetând pedecile, ele ărá ies la ivélă în deplina lor valóre. Dovadă despre acésta venerabila nóstră Metropolie, dovadă venerabila nóstră Episcopie a Caransebeșului, améndoué restaurate. Cine mai credea, că aceste două vor mai învia vre-odată? Au nu tótă lumea le socotea a fi mórte și îngropate pentru toți vecii? Dar furtunile trecură, timpurile se schimbară, și astăzi, étă-le! améndoué vii și pline de viétă, pe lângă tóte cursele, care li s'au pus, pe lângă tóte pedecile și greutățile, pe care în deobște biserica nóstră le pórtă. Și óre pentru ce acéstă? Pentrucă drepturile dumneđesci, înăscute omului, nu încétă, nu pier nici odată. Ele sunt vecinice, ca și Acela, care ni le-a dat!

De altă parte, de sine se înțelege, domnilor deputați, că tot cu asemenea puteri ne vom nisui a ne implini datorințele nóstre, față cu afacerile diecesane, pe tóte terenele și cu deosebire pe cel scolar. Pe acest din urmă teren vom avé de îngrijit, ca școlele nóstre confesionale și salariile învățătorilor să se aducă la o stare cât se póte mai satisfăcătoare recerințelor legii, scutindu-le astfel după puțință de ajutore și ingerințe străine. Poporul nostru e bun și darnic domnilor, trebuie numai capacitat și luminat de ajuns, ca să-și cunóscă interesele sale de viétă, și atunci pe lângă tóte greutățile, ce îl apasă, el nu se va retrage nici dela sarcinile, ce se vor cere spre scopul indicat.

În sfârșit, relativ la activitatea Consistoriului nostru diecesan din anul trecut, vă veți puté, domnilor deputați, căștiga convingere din rapórtele oficiale respective.

Aceste fiind vederile mele, domnilor deputați, salutându-vé de bunăvenire, și implorând darul și binecuvântarea ceréscă asupra lucrărilor nóstre sinodale, declar sesiunea a III-ea a periodului al VIII-lea al sinodului nostru eparchial de deschisă.

Sinodul eparchial aradan.

(Continuare.)

Tot în ședința III s'au mai pertractat și rezolvit următoarele obiecte și anume:

Sinodul iea la cunoscință, că în decursul anului 1892 s'au făcut pentru bisericile din eparchiă și în genere pentru scopuri culturale următoarele donațiuni:

1. Maria Ținteu din Mândruloc a donat sfintei biserici de acolo o jumătate de lanț de pământ în preț de 140 fl.

2. Vêduva Măriuța Ioanu a donat sfintei biserici de acolo ornate bisericesci în preț de 60 fl. v. a.

3. Ioan Iancu din Arad a donat pre sêma sfintei biserici din Arad o icónă de preț.

4. Credincioșii Demetriu Cornea, Teodor Oanea și Liuba Roman din Tornea au donat sfintei biserici de acolo prapori și ornate bisericesci în preț de 500 fl. v. a.

5. Milancu Luchi din Batania a donat sfintei biserici de acolo 2 prapori în preț de 150 fl. v. a.

6. Fericitul întru aducere aminte Ioan Doboș, fost învățătoriu în Nadab a donat sfintei biserici de acolo pentru scopuri culturale cinci pătrare de sesiune de pământ în preț de ~~de~~ ~~ce~~ ~~mii~~ ~~fiorini~~ pre lângă clausula testamentară, că pre cât timp va fi în viétă soția sa, dênsa să foloséscă acest pământ, ér după trecerea dênsii din viétă, să devină proprietatea bisericii pentru scopuri culturale.

7. Georgiu Bragea administrator parochial în Macea a donat pre sêma sfintei biserici de acolo două ornate preoțesci în preț de 120 florini; ér poporeanul nostru din Macea Moise Sfêtu a dăruit 4 ripiți și o cruce în preț de 63 florini.

8. Escelența Sa, dlu Conte Almásy din Chitighaz și-a mărit cu 100 florini fundațiunea făcută în anii anteriori pentru ajutorarea pruncilor sêraci, cari cercetéză școlele nóstre confesionale române de acolo.

9. Dlu Petru Zeldeșianu notariu în Șielău a dăruit pe seama sfintei biserici de acolo un prapor în preț de 70 florini.

10. Poporeanul Georgiu Bogdanu din Agriș a cumpărat pentru sfânta biserică din Araneag un ornat preoțesc.

11. Părintele Terențiu Ursu din Chișineu a dăruit pentru corul vocal de acolo o flamură în preț de 120 florini.

12. Fericitul întru aducere aminte credincios din Giula germână Georgiu Morariu a dăruit fiind în viétă sfintei biserici de acolo o evangeliă frumos legată în preț de 132 florini, Demetriu Cheresladan și Ioan Haidu un ornat preoțesc în preț de 88 fl. și Ilie Albu un prapor în preț de 50 florini.

13. Alca Lipovan din Cherechiu a dăruit sfintei biserici de acolo două sfeșnice în preț de 90 florini, ér mai mulți poporeni de acolo au cumpărat pre sêma acelei sfinte biserici un candelabru în preț de 75 florini.

14. Rêposatul Demetriu Moțu din Buteni a lăsat pre sêma sfintei biserici de acolo o fundațiune în sumă de una miiă de florini și un baldachin în preț de 557 florini

15. Credincioșii Pavel Vadă și Iosif Munteanu din Alioș au daruit sfintei biserici de acolo 4 prapori în preț de 120 florini.

16. Ilustra Dómnă Helena Mocsonyi a dăruit

sfintei noastre biserici din Birchiș două candelabre în preț de 50 fl.

17. Poporeanul Arseniu Tomuța din Birchiș a dăruit sfintei noastre biserici de acolo suma de cincideci florini val. austr.

18. Credincioșii nostri din comuna Bulza au făcut o colectă și au cumpărat pre séma sfintei biserici de acolo un ornat preoțesc în preț de 75 florini.

19. Răposatul Serafim Ursulescu din Capolnaș a testat sfintei biserici de acolo suma de o sută florini.

20. Poporeana Elena soția lui Simeon Vacarescu din Fibiș, a dăruit pre séma sfintei biserici de acolo un optariu de pământ în preț de 700 fl.

21. Credinciosul Damaschin Cărăbaș din Belinț dimpreună cu soția sa Marta și nepoța dênșilor Livia au ridicat înaintea sfintei biserici de acolo o cruce de marmoră în preț de 1200 florini.

22. Credincioșii din comuna Ficatar au făcut între sine colecte cu rezultat de 300 fl. în scopul de a se îngrădi biserica.

23. Judele comunal din Cladova Dionisie Birgeanu a donat bisericii un prapore și înaintea scolei a ridicat o cruce preste tot în preț de 60 fl.

24. Nicolau Darabanțu și Anica soția lui, a dăruit bisericii pentru procurarea clopotelor 100 fl.

25. Poporeanul Trifu Șofeu din Jabar a ridicat înaintea bisericii o cruce de marmoră în preț de 400 fl. Tot acelei biserici i'a mai dăruit Nicolau Șofeu un policandru în preț de 100 fl. Avocatul Dr. Stefan Petroviciu și familia din Lugoșiu a dăruit un ornat bisericesc în preț de 130 fl. Ioan Lupșa și Vasiliu Baneu două sfeșnice în preț de 70 fl. și Ioan Cadariu agricultor în Lugoș doi prapori în preț de 50 fl.

26. În comuna Visma s'a cumpărat prin colectă ornate și alte lucruri bisericesci în preț de 100 fl.

27. Simeon Bărăn din Nerău, a dăruit bisericii de acolo un prapore în preț de 70 fl. ér preotul Stefan Opreanu un baldachin de 100 fl.

28. Agronomul Teodor Bugariu din Ecica-română a dăruit bisericii de acolo un baldachin în preț de 150 fl.

29. Bisericii din Iancahid i-a dăruit preotul Nicolau Raichiciu și soția un ornat în preț de 50 fl. ér poporeni Demetriu Idvoreanu, Maria Idvoreanu și Petru Petromăneanțu trei prapori în preț de 120 fl.

30. În Toracul-mic comuna politică a dat pentru pictura și auritura iconostasului 500 fl.

Se constată mai departe, că banii bisericesci s'au investit în realități în comunele următoare :

Comuna Sâmbăteni a cumpărat un complex de pământ cu 1200 fl. Comuna Semlac 13 jughere cu 2600 fl. Comuna Tornea 32 jughere cu 7300 fl. Comuna Socodor 10 jughere cu 2015 fl. Comuna Galșa a cumpărat $\frac{1}{4}$ pământ cu 1500 fl. în cari

sunt luați și banii fundațiunei Georgiu Popa. Comuna Fiscut a cumpărat 5 jughere de pământ și o casă Nr. 42 $\frac{1}{2}$. Comuna Lalașințu a cumpărat un jugher de Livada și un intravilan cu 586 fl. Comuna Ususeu a investit în pământ 6200 fl. Comuna Checheș a cumpărat 2 jughere de pământ cu 140 fl. Comuna Cerneteaz 5 jughere 970 fl. și comuna Ghiroda 5 jughere cu 875 fl.

În sfârșit se mai constată, că în anul 1892 s'a terminat edificarea bisericilor din Jabar și Gruini și s'au sînțit, — că s'a terminat și 'și astéptă sînțirea biserica din Valea-mare, ér sub edificare stă biserica din Nădab. Mai departe s'au făcut reparări mai mari la bisericile din Macea, Pîl, Cinteiu, Agriș, Cherechiu, Covăsînț, Rișculița, Ionesci, Hălmăgel, Secaș și din Nerău. — La propunerea comisiunei, toate acestea se iau la cunoscînță.

Se pune la ordinea zilei raportul senatului bisericesc delă Consistoriul din Oradea-mare, din carele se vede, că acel senat a ținut în decursul anului 1892, 8 ședințe, în cari sub 388 Numeri seriali a rezolvit toate cauzele avizate de statutul organic la competența sa, că procese divorțiale a pertractat și rezolvit 29, procese disciplinare 28, — că acel senat se compune din un vicariu episcopesc ca președinte, 1 asesor ordinaru referinte și 8 asesori onorari, că la jurisdicțiunea acelu Consistoriu aparțin 6 protopresviterate cu 242 de parochii matre și 116 parochii filie, că dintre parochiile matre 212 sunt deplinite, ér 30 sunt vacante, că personalul în cler se compune din 1 archimandrit, 1 asesor referinte, 6 protopresviteri actual, 1 protopresviter emerit, 172 parochi, 28 administratori parochiali, 14 capelani, 1 diacon și 1 preot deficient — de toți 225, — că în anul 1892 s'au chirotonit pentru acel district 7 preoți și un diacon, că numărul poporațiunei acelu district a fost la finea anului 1892 de : 174.183, și adevă cu 1308 mai mulți decât în anul 1891, că numărul născuților în 1892 au fost de : 9094, al repositărilor de 7810, că numărul celor ce au emigrat a fost de : 1179, ér al celor imigrați de 1199, că au trecut delă confesiunea noastră la alte confesiuni 38, ér delă alte confesiuni au trecut la confesiunea noastră 42, că numărul căsătoriilor încheiate în 1892 a fost : 1824, între cari 113 căsătorii mixte, că numărul concubinatelor a fost : 2048, și adevă cu 89 mai puține, decât în 1891, și că consistoriul a luat toate dispusețiunile de lipsă pentru conviețuiri nelegiuite, și că consistoriul a întreprins toți pașii de lipsă pentru încasarea taceselor restante și curente la fondul preoțesc.

Sinodul iea aceste date la cunoscînță.

După acésta sinodul la propunerea comisiunii, avizéază consistoriul a lua dispusețiunile de lipsă pentru împedecarea Nazarenismului, carele s'a ivit în unele comune.

În fine tot la propunerea comisiunii sinodul

avisază consistoriul din Arad a subșterne la procsima sesiune regulamentul seminariului diecesan dimpreună cu întregirile, ce va afla de lipsă a-se face în acel regulament.

Ședința IV.

S'a ținut la 7/19 Aprilie 1893 la 10 ore înainte de améđi.

După autenticarea protocolului ședinței precedente, și după prezentarea unor petițiuni adresate sinodului, se pune la ordine reportul comisiunii scolare referitoriu la raportul senatului scolariu din Arad, carea prin raportorul ei Dr. Georgiu Vuia, cu privire la concludul sinodal de sub Nr. 117 din anul trecut, referitoriu la conferințele învățătorești, propune și sinodul decide :

Luând la cunoștință pașii întreprinși de consistoriu în această afacere îl avisază a subșterne pré venerabilului consistoriu metropolitan ; și tot de odată se rógă Pré Sfinția Sa, D-lu Episcop diecesan, ca să binevoiescă a-se pune în conștelegere cu ceialalți Présfințiți prelați ai bisericeii noastre ca ocașionalmente să informeze în această afacere pre Înaltul Ministeriu de culte și instrucțiune publică.

Se ia la cunoștință raportul senatului scolariu referitoriu la înființarea unei preparandii de fete, și că consistoriul în considerarea greutăților, pre cari le vom întâmpina întru susținerea scólelor elementare prin ameliorarea salariilor învățătorești, nu a potut face pașii ulteriori, până când nu se va regula salariile învățătorești.

De asemenea se ia la cunoștință pașii întreprinși de consistoriu pentru censurarea și aprobarea manualelor pentru scólele elementare cu adaosul că lista cărților de scóla să-se publice învățătorilor până la începutul anului școlastic viitoriu, și să-se comunice tot de odată și consistoriului din Oradea-mare.

Raportul senatului scolariu, că în anul trecut a deschis un curs pentru propunerea albinăritului, sub conducerea preotului N. Martinoviciu, la care au participat 40 de învățători, se ia la cunoștință.

Raportul senatului scolar din Arad, că în conformitate cu concludul sinodal de sub Nr. 125 din anul trecut a emis cerculariu către organele subalterne, în carele li-s'au dat instrucțiunile trebuincioșe cu privire la repararea, curățirea și ajustarea localelor de învățământ cu recușitele necesare, că în conformitate cu concludul sinodal de sub Nr. 127 a activat scóla de model pre lângă institutul nostru preparandial în edificiul seminarial, sinodul îl ia la cunoștință.

De asemenea se ia la cunoștință, că în Belinț s'a înființat scóla a treia, că s'au zidit locale corăspundătoare de scóla în Ictar și Șustra, că în Dragoiesci și Topolovăț s'a adunat materialul necesar

pentru zidirea scólei, că s'au zidit scóle nouă în Ficatar, în Chișoda și în Chesinț.

Cu privire la unele casuri de ingerință nebasată din partea municipielor și a Înaltului Ministeriu în afacerile noastre scolare, sinodul avisază Consistoriul din Arad a subșterne datele referitoare la această ingerință pré venerabilului Consistoriu metropolitan.

Raportul Consistoriului referitoriu la fundațiunile : „Mitra Ungureanu,“ „Antoniu de Mocsonyi“ și „dascălu Ioan Doboș“ precum și la fundațiunea „Teodor Pap“ sinodul îl ia la cunoștință cu adaosul :

1. Să-se subșternă la procsima sesiune sinodală un raport despre starea a celor fundațiuni.

2. Cu privire la fundațiunea : „Teodor Pap“ consistoriul să finalizeze cestiunea literilor fundaționale ale acestei fundațiuni.

3. La procsima sesiune sinodală să-se subșternă sinodului regulamentul de administrare al fundațiunii „Dr. Lazar Petrovici.“

Ședința a V-a.

S'a ținut în 7/19 Aprilie c. la 5 ore după améđi.

Se continuă raportul comisiunii scolare.

Cu privire la datele statistice cuprinse în raportul senatului scolar din Arad, din carele se vede, că pre teritoriul acelu Consistoriu sânt 409 scóle elementare, învățători cu preparandie 357, cu esamen de cualificațiune 293, cu teologie 34 ; prunci obligați a frecuenta scóla cuotidiană sânt : 37,733, dintre cari au fost preșenți la esamen 15,459, obligați la scóla de repetițiune au fost 14088, dintre cari au fost preșenți la esamen 773, că sunt 98 coruri vocale, 212 scóle de pomi și legume, 114 bibliotece scolare, 23 albinării, 286 edificie scolare corăspundătoare, sinodul la propunerea comisiunii ia aceste date la cunoștință, cu adaosul ca în conformitate cu concludese sinodale anteriore pre viitoriu să-se arête și datele referitoare la frecuentațiunea scolară.

De asemenea se ia la cunoștință, că în institutul preparandial din Arad sunt : 113 elevi, în cursul pregătitoriu 34, ér în scóla de model 18.

Raportul consistoriului din Arad, din carele se vede, că în gimnasiul și scóla reală din Arad sunt elevi de confesiunea noastră 37, în preperandia de stat din Arad 9, în gimnasiul din Sarvaș 12, în scólele civile din Macău 16, în gimnasiul din Ciaba 5, în gimnasiul din Bichiș 10, în scólele din Lipova în cele comerciale 23, în cele civile 38, în normale 22, la scóla din claustrul rom. cat. 38 de fetițe, la propunerea comisiunii se ia la cunoștință cu adaosul ca Consistoriul să arête pre viitoriu dacă elevilor din aceste scóle li-se propune religiunea și limba română.

Urméză raportul comisiunii scolare asupra raportului senatului scolar dela Oradea mare, carea prin raportoriul Augustin Hamsea propune și sinodul ia

în general raportul senatului dela Oradea mare la cunoscință.

În special sinodul iea la cunoscință, că acel senat a ținut în decursul anului 1892, 8 ședințe, în cari a pertractat sub 307 numeri toate obiectele aviate la competența sa. Cu privire la activitatea dezvoltată de acel senat pentru ameliorarea și regularea salarelor învățătoresci la suma prescrisă, că acea regulare a mai succes în 18 comune, și astfel, că dotațiunea învățătorască prescrisă este regulată în 108 comune aparținătoare la jurisdicțiunea Consistoriului din Oradea mare, și că din lipsa de mijloce nu s'a putut regula dotațiunea învățătorască în 122 comune, pentru a cărei întregire se recere o sumă de 16.380 fl. 86 cr. și în legătură cu acesta luându-se la pertractare și raportul consistoriului din Arad despre cele întreprinse întru regularea dotațiunii învățătoresci; sinodul luând aceste date la cunoscință și cu considerare la concludul luat de pré venerabilul Consistoriu metropolitan sub Nr. 185 din 1892, — la propunerea comisiunei decide următoarele :

1. Se avisază ambele Consistorie a iniția colecta dispusă prin pré venerabilul Consistoriu metropolitan pentru întregirea salarelor învățătoresci din comunele sêrace ;

2. Se avisază ambele Consistorie a continua cu adunarea datelor referitoare la ameliorarea dotațiunilor învățătoresci, îngrijind ca unde comunele vor poté să se susțină scôtele din mijlocele lor proprii, acolo să se întreprindă toate dispozițiunile de lipsă, pentru susținerea scôtelor din mijlocele proprii, ér la comunele mici, unde va fi cu puțință să-se încerce și adfiliarea ;

3. Ambele Consistorie se avisază a substerne pré venerabilului Consistoriu metropolitan până la terminul cerut, conspectul acelor comune, cari nu pot susține scôla din mijlocele lor proprii ; și

4. Încât nici din mijlocele proprie, nici din ajutoriu dela fondul metropolitan nu s'ar poté acoperi trebuințele pentru ridicarea și regularea salarelor învățătoresci în toate comunele, se autorisază ambele Consistorie a concurge la regularea și întregirea acelor din mijlocele bugetarie ale diecesei, fără a-se altera însă substanța fondurilor și fundațiunilor diecesane.

Raportul Consistoriului despre pașii întreprinși cu privire la ajustarea localităților de învățământ, la censurarea manualelor de scôla, la inspecțiunea scolară, precum și la dispozițiunea, ca protopresviterii să conducă în persónă toate esamenele publice dela scôtele noastre elementare, ér cu elevii, cari cercetază scôtele streine să țină examen din religiune — sinodul îl iea la cunoscință cu adaosul, că în ceea ce privește frecunțațiunea scolară se avisază ambele Consistorie să iee toate dispozițiunile de lipsă pentru ameliorarea frecunțațiunii, și din an în an să arete progresul, ce se va poté realisa în această direcțiune,

eventualminte cauzele, cari ar impedece ameliorarea frecunțațiunii scolare.

Se iea la cunoscință, că la gimnasiul din Oradea-mare au fost elevi de confesiunea noastră 30, în scôtele reale superiøre 4, în scôtele normale și civile 28, în gimnasiul din Beiuș 147, în scôtele normale de acolo 36, în gimnasiul din Salonta 13, în gimnasiul din Dobrițin 2 elevi ; mai departe că în comuna Săn-Nicolaul român s'a înființat a treia scôla, ér în comuna Tulca este în lucrare edificarea unei scôle nouë, — precum și dispozițiunile referitoare la deplinirea stațiunilor învățătoresci, — cu adaosul, că sinodul avisază direcțiunea institutului preparandial, ca la finea fiecărui an să substernă Consistoriului din Oradea-mare lista preparanților absolvenți de pe teritoriul acelu Consistoriu și a celor întreținuți în alumneul diecesan cu obligământul, ca după absolvare să facă servițe ca învățători pe teritoriul acelu Consistoriu.

În fine se iea la cunoscință raportul despre ținerea conferințelor învățătoresci și despre douë fundațiuni scolare nouë cu adaosul ca Consistoriul la procsima sesiune sinodală să substernă despre acele fundațiuni rapôrte separate dimpreună cu literele fundaționale.

(Va urma.)

D I V E R S E.

* *Din Beliu ni-se scriu următoarele :* Comuna bisericască din Beliu, în anul 1857, când fostul paroch al acesteia, Nicolau Stanca, a trecut la religiunea gr. cath., întru atâta s'a împuținat, încât era aprôpe de stingere parochia noastră de aici. Biserica noastră — din cauza, că a fost din material de lemn, veche, — a închis-o autoritățile politice. Scôla asemenea a fost un edificiu vechiu plecat spre ruină. Întrênsa s'a ținut și serviciul Dumneșcesc și sa înștruat și pruncii deobligăți la învățământ. Mai târziu s'a ruinat și acest edificiu. Dumneșeu bunul însă s'a îngrijit și de credincioșii nostri din orașul acesta, trimițându-le conducători buni, zeloși și energic, în fie iertatul fost paroch gr. or. aici, și adm. ppresbiter Ioan Căpitan, și în învățătoriu.

La întrepunerea și prin înțelepța conducere a acestora, comuna bisericască de aici astăzi are biserică din material de pêtre, numai turnul e de lemn, are scôla din material bun de lemn, și credincioșii nostri au început bine a se spori, chiar acuma de-o lună încôce s'a înmulțit numărul cu 7 familii.

Învățătoriu nostru o adus mari jertfe pentru luminarea tinerimei, a făcut cor de cântăreți, și cu suma de 120 fiorini a făcut în sfânta biserică un coridor pentru cântăreți care în Domineca Florilor s'a sfințit sub președința și cu conlucrarea protopresbiterului concerninte D-I Petru Suciu.

Melodiósele cântări a le învățăceilor acestui învățător, tineri și bătrâni pe cari i-au înștruat dênșul prin zel neobosit de 26 de ani ce ocupă acest post învățătoresc de aici, a stors lacrimi de bucurie din ochii tu-

turor auđitorilor, în sfinetele Sărbători ale Floriilor și Învierei Domnului.

Deci și pe calea acăsta, vine comitetul nostru parochial prin mine a exprima cea mai adăncă mulțămită, și a-l roga spre a-și continua pașii de până aci și în viitor. Să nu-l descurăgieze neplăcerile ce-i causăza cu nedreptul sufletele cele negre. — Beliu, 26 Martie 1893 v. — Georgiu Molnariu.

* **Mulțămită publică.** Pentru nenorocii prin foc din comun'a Pecică-română au incurs la oficiul parochial următoarele sume: 1) Institutul de credit „Victoria” 50 fl. 2) Mihail Veliciu avocat în Chișineu 50 fl. Pre list'a Nr. 53 a d-lui advocatu Georgiu Lazaru din Vinga: d-l Georgiu Lazar advocat că colectante 10 fl. DD. Dr. I. Darabanth advocat, V. Schäffer capit. oraș., I. Schäffer protonot. oraș., I. Kalikin econom, K. Lunacsek proprietariu, L. Muzslay privatier, Fr. Manusor econom, Dim. Bartulov econom, Emanuil Ungurianu advocat, în Timișoara și Jiva Stevi econom în Chinez câte 5 fl.; V. Mangra profes. în Arad, Ioan Popu protonot. comit. în Oradea mare, Ioan Suciuc not. în B.-Comlosiu, Nic. Avramu docinte în Totvaradia, Dr. Dobrin adv. în Lugosiu, Nic. Klemann comerciant Vinga, Petru Hailamasa econom Vinga, Nic. Hadja econom. Vinga și L. Kiss advocat Vinga câte 2 fl.; M. Strobl neguțat., N. Feletăr adv., Dr. Nenkov medic., Klemann S. V. Schäffer, iun. C. Hoffmann, Fr. Veress, L. Kaufmann, I. Franck, Israel Strobl, A. Veress s. jude reg., Ladislau Gyurko cand. adv., Toma Smok, Bona Bartulov, Nic. Romanov, Bona Necsov, Fr. Dupeza, I. Manusov, I. Dupeza, Ios. Romanov, Petre Augustinov, Tobias Reif, E. Scheer adv. S. de Herbay capitane în Arad și Nic. Rancu propriet. în Murani câte 1 fl.; I. Slamal, I. Elias, Fr. Rankov și G. Romanov câte 50 cr, preste tot pe list'a Nr. 53. suma de 105 fl. v. a., carea cu sumele de sub 1—2 laolalta dau suma totala de 205 fl. Primăscă atât d-nii dăruitori cât și d-l colectante Georgiu Lazaru sincerile năstre mulțămite pentru marinosul concurs la alinarea suferințelor celor nenorocii. Pecică-româna la 12/24. Aprile 1893. Ioan Evuțianu, preot. cond. oficiului par.

* **Monetele de argint de 1 fl. și de 25 cr. v. a.,** vor fi scōse cu totul din circulațiune la 1 Iunie 1893. De aceea aceste monete se vor mai putē întrebuința în comunicațiunea privată în valōrea lor nominală numai până la 31 Maiu 1893. Tōte cassele și oficiile c. și r. sunt însărcinate a primi aceste monete ca solviri până la 31 Iulie 1893, nu au însă voie de a-le emite mai departe. Cu expirarea acestui termen expiră și datorința statului de a mai primi aceste monete, cari se vor putē schimba pe la privați însă numai cu cel mult două treimi ale valorii nominale.

* **Pălării de pae pentru cai.** Un diar al pălărierilor din Paris dă veste despre o nouă descoperire curiosă: pălării pentru cai. Arșița mare, care a domnit în anul trecut în sudul Franciei, a dat unui locuitor din Bordeaux ideia să facă pentru cai săi pălării de pae și invențiunea acăsta a fost așa de practică, încât s'a adoptat

la toți caii dela trăsuri, omnibuse, tramvae și cupee. Pălăria acopere ochii și fruntea calului, pe când pentru urechi sunt lăsate două deschizături. Sub pălărie se pune unu burete îmbibat cu oțet pentru ca să răcorăscă capul animalului. Negreșit că caii s'au indignat la început de moda asta, pe urmă însă s'au obicinuit cu ea și acum li se pare, că de când s'au născut, pōrtă numai pălării de pae.

* **Serbarea smochinelor în Smyrna.** Acăstă serbare, așa dișă a „smochinelor” se face în fiecare an la venirea, din interiorul țerei, a primelor smochine cōpte ale anotimpului.

Mii de lucrători sunt atunci în haine de sărbătoare în gară, unde trenul sosese încoronat de flori.

Lățile încărcate de smochine sunt scōse din vagon și puse pe cămile, gățite cu flori și panglici; cortegiul se îndreptăza spre Empocium, urmat de mulțime, dansăză în sunetul muzicii Săra orașul răsună de cântece și de petreceri de tot felul.

Desfacerea, împachetarea și trimiterea smochinilor în tōte părțile lumii, ocupă populațiunea Smyrnei cinci sau șase luni.

Nr. 374/1893.

EDICT.

În urma caruiă Maria Vasilescu de religiunea gr. or. română, carea și-a părăsit cu necredință pe bărbatul său Iosif Popoviciu din Arad de 10 ani, fără a-i se sci locul întreținerii sale, se cităză prin acăsta a se presenta înaintea subsemnatului for matrimonial în termen de trei luni dela datul subsemnat, după care termen procesul matrimonial încaminat de actorele Iosif Popoviciu conform rezoluțiunii consistoriale dto 29 Decembrie Nr. 5790 din 1892 se va pertracta și decide și în absența ei.

Scaunul protopopesc al Aradului ca for de prima instanță.

Arad, 31 Martie (12. Aprilie) 1893.

protopopul Aradului:

Moise Bocșanu, m. p.

CONCURSE.

Pentru deplinirea stațiunii învățătorești din **Berzava**, devenită vacantă, după trecerea în pensiune a învățătorului Paul Sierb, se escrie concurs cu termen de alegare pe **9/21 Maiu 1893.**

Emolumintele începate cu acest post sunt:

1) În bani gata 100 fl. 2) $\frac{1}{2}$ sesiune pământ parte arător, parte fēnaț, prețuit în 160 fl. 3) Pentru scrip-turistica 10 fl. 4) Pentru curatorat 10 fl. 5) Pentru conferințe 6 fl. 6) 12 orgii lemne din cari are a încălzi și școla 84 fl. — Suma: 370 fl. v. a.

Afară de acestea cuartir liber cu 2 chilii, cuină, cămară, podrum, grajd, grădina școlei de sub Nr. 157 și dela înmormântări, unde va fi poftit 50 cr.

Dela recurenți se poftescă testimoniul preparandial de calificațiune, de limba magiară și cel puțin 2 (două) clase gimnasiale ori civile, în lipsă celor cu calificațiunea cēruta mai sus, se primesc și de cei cu calificațiune

mai puțină; ér la cas, când nu vor recurge indiviđi calificați se primesc și preparanđi absoluți, dar alegerea acestora — se va considera de nimicítă, — în cazul când după un an de praxă, la terminul proxim al examenelor de calificațiune, nu se va califica și se va deschide concurs nou. Cei ce vor dovedi că sunt apți a înființa cor vocal, vor fi preferiți.

Alegéndul învățătoriu va ocupa postul numai dela 1 Septemvre a. c. și numai atunci va intra în folosirea beneficiilor încopciate cu acest post.

Recurenții vor avé a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătóre în sânta biserică din loc spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipic; petițiunile astfeliiu adjustate, și adresate comitetului parochial din Berzava sunt a se trimité M. On. D-nu Iosif Vuculescu, inspector de școle în Șoimoș (p. u. M.-Radna com. Aradului) până inclusive 6/18 Maiu a. c.

Berzava, la 14/26. Martie 1893.

Iosif Clómbesiu, m. p.
preșied. com. par.

Petru Baltian, m. p.
nótarul com. par.

În conțelegere cu mine: IOSIF VUCULESCU, m. p.
inspector de școle.

Conform dispozițiunii Venerabilului Consistor dto 18/30 Martie a. c. Nrul 1369 prin acêsta se escrie de nou concurs pentru deplinirea parochiei a dóua vacantă din comuna **S.-Mihaiul-român**, protopresbiteratul Timișorii, clasificată de clasa a II-a, cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele anuale, împreunate cu acêstă parochiă, se pot vedé în nrri 34, 35 și 36 ai acêstei foi din a. tr.

Recursele instruite cu documentele originale de cvalificațiune, adresate comitetului parochial din St.-Mihaiul-rom., se se subșternă oficiului protopresbiteral din Timișóra (Fabric); avénd recurenții a se presenta în vre-o duminecă sau sêrbătóre, inse numai o unică dată, și cu observarea Ș-ului 18, din reg. pentru parochii, în comuna susatinsă, spre a-și arêta în s. biserică de acolo desteritatea omiletică și rituală.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: Dr. TR. PUTICI, m. p. protopresbiterul Timișorii.

Pentru deplinirea postului de învățătoriu, eventual-minte învățátóre la școla paralelă gr. or. rom. confesională înființată de nou în **Chisetéu**, se escrie concurs cu termin de alegere pe 9 21. Maiu a. c.

Emolumintele sunt: a) salariul anual 300 fl. v. a.; b) pentru coferințe 10 fl.; c) pentru scripturistică 5 fl.; d) pentru cortel 50 fl.; e) pentru încăldirea școlei 10 metrii de lemne.

Doritorii de a ocupa acest post sê-și trimită recursele până la 8/20 Maiu a. c. părintelui protopresbiter George Créciunescu în Bélincz p. u. Kiszetó; și se se prezenteze în vre-o Duminecă ori sêrbătóre în biserică locală, spre a-și arêta desteritatea în cele rituale.

Chisetéu, în 30. Martie 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: G. CRÉCIUNESCU, m. p. protopresbiter și inspector școlar.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Pentru edificarea unei biserici gr. or. române în **Șoimoșes**, comitatul Aradului, cerc Borogineu, ce se va ținé la fața locului în 20 Aprilie st. v. c.

1. Prețul de esclamare 16,181 fl 91 cr.

2. Licitanții vor depune vadiu de 10% din prețul de esclamare.

3. Planul și preliminarul de spese se pot vedé la oficiul parochial subscris.

4. Comitetul parochial își susține și după licitațiune dreptul de a contracta cu acela dintre licitanți, în care va avé mai multă încredere spre îndeplinirea promptă a întreprinderii.

Din ședința comitetului parochial dela 7/19 Aprilie 1893.

Terențiu Todoreanu, m. p.

președintele comitetului
parochial.

Pentru zidirea unei sale de învățământ la școla gr. or. română confesională în comuna **Budinț**, comitatul Timișului, cercul Recașului, amésurat planului aprobat de Venerabilul Consistoriu eparchial din Arad sub 14 Iuliu 1892 Nr. 3042 se escrie licitațiune minuendă pe ziua de 23 Aprilie (5 Maiu) a. c. la 3 ore după améđi în localitatea școlei din loc.

Prețul de esclamare este 1222 fl 48 cr. v. a.

Concurenții au sé depună nainte de începerea licitațiunei vadiul de 10% în număr, séu în papire de valóre.

Resultatul licitațiunei este obligator pentru întreprinđtor îndată după subscrierea protocolului de licitațiune; érá pentru comuna bisericéscă numai după aprobarea aceluia, din partea Venerabilului Consistoriu, când apoi sé va încheiá și contractul.

Planul și preliminarul de spese, precum și condițiunile sé pot vedé la oficiul parochial din Budinț.

Budinț, 4 Aprilie 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: GEORGIU CRÉCIUNESCU, m. p.
protopresviter.

Pe basa planului și preliminarului de spese aprobat de Ven. Consistoriu dato 24 Iuniu sub Nr. 2135/1887 prin acêsta sé escrie concurs de licitațiune minuendă pentru edificarea bisericii gr. or. române din **Crocna**, cottul Arad, ce sé va ținé la fața locului în 30 Aprilie st. v. a. c.

1. Prețul de esclamare 6332 fl 89 cr. v. a.

2. Licitanții vor depune vadiul 10% din prețul de esclamare.

3. Planul, preliminarul de spese și condițiunile de licitare sé pot vedé la oficiul parochial.

4. Comitetul parochial își susține dreptul și după licitare a contractă cu acela dintre licitanți, în care va avé mai multă încredere spre împlinirea lucrului.

5. Contractul legând va fi deobligator pentru comuna bisericéscă, numai după aprobarea dia partea Ven. Consistoriu diecesan.

Din ședința comitetului parochial, ținută în 21 Martie 1893.

Teodor Bodea, m. p.

preș. com. par.